

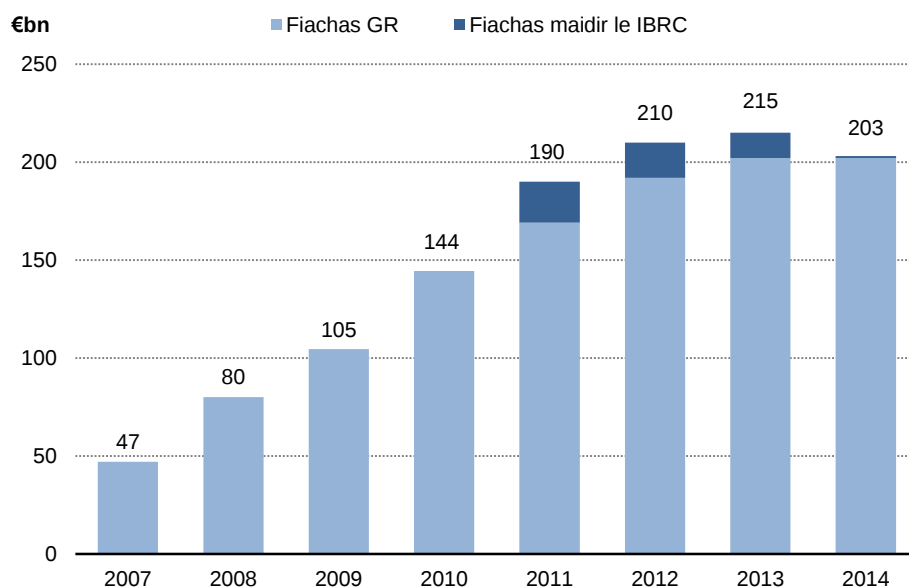
2 Fiachas Rialtais

- 2.1** Is ioncam ó chánachas agus muirir eile an phríomhfhoinsí maoinithe atá ag an Stát, ach faigheann an Stát iasachtaí móra freisin anuas ar mhaoiniú bliantúil. Tá cuntas sa tuarascáil seo ar threocht agus ar chomhdhéanamh fiachas an rialtais agus costas fhónamh an fhiachais. Tugtar nuashonrú freisin maidir le gníomhaíocht na hÉireann sa mhargadh fiachais cheannasaigh.

Fiachas Rialtais Ghinearálta

- 2.2** Is é an beart is cuimsithí de fhiachas rialtais ná fiachas rialtais ghinearálta (FiachasGR), tomhas fiachais atá caighdeánaithe go hidirnáisiúnta a bhfuil sé de dhualgas dlíthiúil ar gach tír AE a úsáid chun tuairisciú faoi dhó sa bhliain a dhéanamh ar easnamh agus ar fhiachas an rialtais faoi Chonradh Maastricht. Sainítear FiachasGR le rialacháin AE mar ollfhiachas iomlán ag an luach ainmniúil atá le híoc ag deireadh na bliana le haghaidh earnáil chomhdhlúite an rialtais ghinearálta – is é sin, an t-ollfhiachas iomlán atá le híoc ag gach comhlacht rialtais le tríú páirtithe lasmuigh den rialtas.¹ Ní chomhaireann fiachas atá le tabhairt ag comhlacht rialtais amháin do cheann eile i dtreo FhiachasGR. In Éirinn, áirítear leis an earnáil rialtais ghinearálta formhór na gcomhlachtaí san earnáil phoiblí, ach ní baineann atá faoi úinéireacht phoiblí, NAMA Investment Ltd, agus na cuideachtaí Stáit atá ag feidhmiú ar bhonn tráchtála a chumhdaíonn formhór dá gcostais oibríochta trí dhíolacháin.
- 2.3** Meastar FiachasGR na hÉireann ag deireadh 2014 a bheith ag thart ar €203 billiún – laghdú de bheagnach 6% bliain ar bhliain. Léiríonn sé sin an chéad laghdú i bhFiachasGR le roinnt blianta anuas, mar a thaispeántar i Fíor 2.1

Fíor 2.1 Treocht i bhfiachas rialtais ghinearálta, 2007 go 2014^a

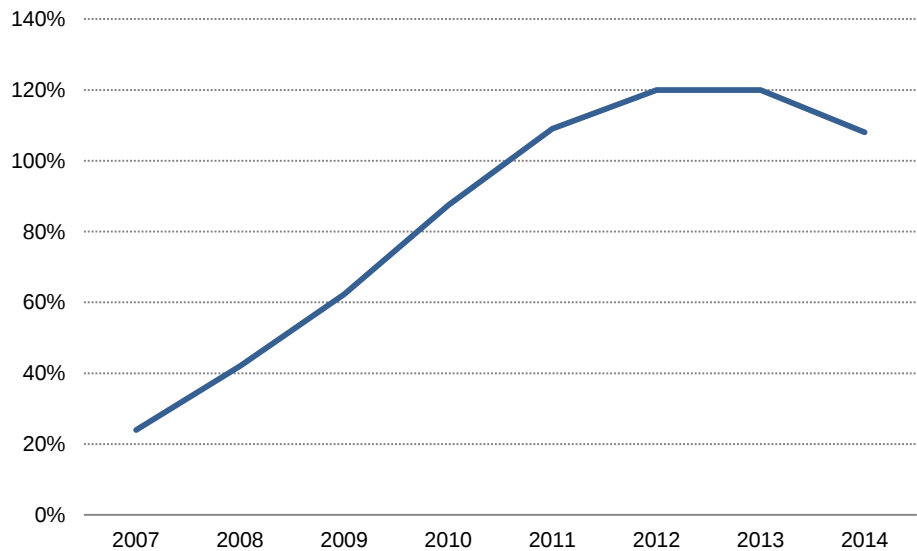
¹ Go sonrach, sainítear FiachasGR mar dhliteanais chomhdhlúite earnáil an rialtais ghinearálta sna catagóirí seo a leanas de Chóras Eorpach na gCuntas (ESA2010): airgeadra agus taiscí; urrúis seachas scaireanna gan díorthaigh airgeadais san áireamh; agus iasachtaí.

Foinse: Iarscríbhinn A, Fíor A1

Nóta: a Is próiseas staitistiúil é an ríomh ar FiachasGR. Dá bhrí sin, féadfar athbhreithniú a dhéanamh ar na suimeanna arís.

- 2.4** Ag éirí as athruithe sa sainiú ar eanáil an rialtais ghinearálta in 2014, áiríodh an Chorporáid Éireannach um Réiteach Banc Teoranta (IBRC) (i leachtú speisialta) sa ríomh den FhiachasGR, agus é ríofa siar go dtí 2011. Tá an tionchar a bhain le fiachas comhdhlúite IBRC a chur san áireamh ar FiachasGR sa tréimhse 2011 go 2014 taispeánta i Fíor 2.1. Bhí an méid de fhiachas comhdhlúite IBRC ar FiachasGR laghdaithe go dtí €1.2 billiún ag deireadh 2014 (larscríbhinn A, Fíor A1).
- 2.5** Is tomhas caighdeánach inbhuanaitheachta é an cóimheas de FhiachasGR le holltáirgeacht intíre (OTI) a chuirtear i bhfeidhm ar mhaithe le comparáid a dhéanamh ar fud an AE. D'ardaigh an FiachasGR mar chuid de OTI ó 24% in 2007 go dtí buaic de 120% in 2012 agus 2013. Ag deireadh 2014, bhí FiachasGR ag 108% de OTI mar a thaispeántar i Fíor 2.2.

Fíor 2.2 FiachasGR mar chion de OTI, 2007 go dtí 2014

Foinse: larscríbhinn A, Fíor A2

Straitéis Maoinithe agus Bainistiú Fiach 2013 go 2015

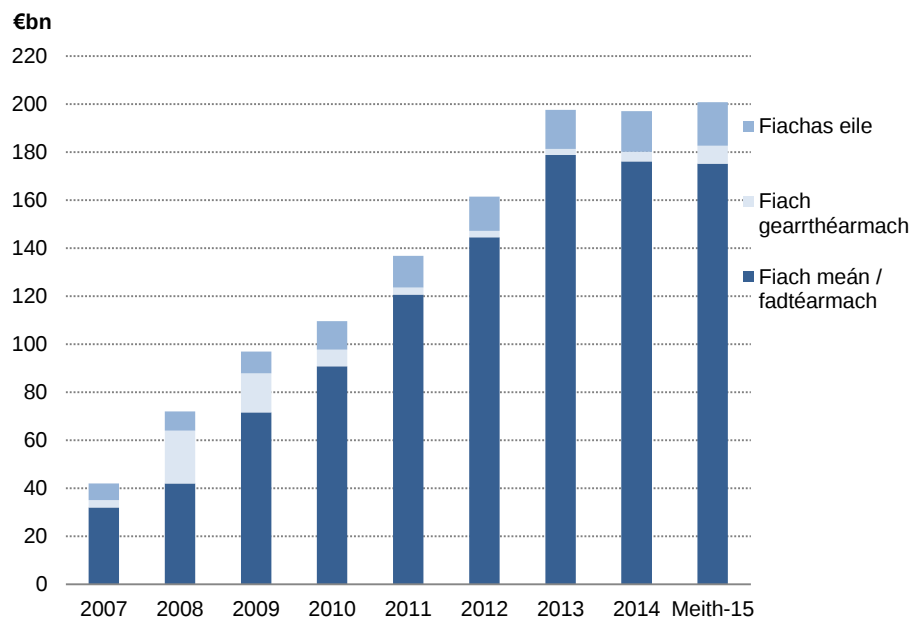
- 2.6** Le haghaidh 2013 agus 2014, thug Aonad Cistithe agus Bainistiú Fiach an NTMA cuntas ar a phríomhchuspóirí le haghaidh na bliana i sraith spriocanna straitéiseacha. Cheadaigh an Príomhfheidhmeannach na spriocanna straitéiseacha sin le haghaidh 2013 agus 2014 araon.
- 2.7** Ba é príomhspríoc straitéiseach an Aonaid le haghaidh 2013 ná rochtain a fháil ar ais ar mhargaí caipitil ar bhonn inbhuanaithe agus rialta d'fhonn an Stát a ullmhú chun Clár AE/CAI de Thacaíocht Airgeadais a scoir ag deireadh 2013. Ba é plean oibre an NTMA – a fógraíodh go poiblí an 9 Eanáir 2013 – ná €10 billiún a bhailiú, faoi réir dhálaí an mhargaidh.
- 2.8** Le haghaidh 2014, ba é príomhspríoc straitéiseach an Aonaid fiachas meán agus fadtéarmach a ardú ar bhonn rialta agus inbhuanaithe ar bhealach a thiocfadh le normalú iomlán fhilleadh na hÉireann ar mhargaí caipitil tar éis dóibh Clár Tacáíochta Airgeadais AE/CAI a scor ag deireadh 2013. Cistiú bannaí idir €6 billiún agus €10 billiún – a fógraíodh go poiblí ag tús mhí Eanáir 2014 – bhí sé spriocdhírthe ar dtús báire mar a bhí fillleadh ar shraith ceantanna bannaí rialta a chur ar siúl.

- 2.9** Le haghaidh 2015, cheadaigh bord NTMA cistiú bannaí idir €12 agus €15 billiún ag a chruinniú boird i mí na Nollag 2014. Fógraíodh an sprioc-leibhéal den chistiú bannaí seo go poiblí an 22 Nollaig 2014.

Ollfhiachas Náisiúnta

- 2.10** Is é an chuid is mó de FhiachasGR ná an t-ollfhiachas náisiúnta, arb fiachas é a éiríonn as iasachtaí an Stáitchiste arna ndéanamh ag Gníomhaireacht Bainistíochta an Chisteáin Náisiúnta (NTMA). Sheas sé sin ag €197.1 billiún ag deireadh 2014, agus is beag athrú a tháinig air i rith na bliana (féach Fíor 2.3). Faoi dheireadh an Mheithimh 2015, bhí an t-ollfhiachas náisiúnta méadaithe go €200.8 billiún – méadú 2%.¹

Fíor 2.3 Ollfhiachas Náisiúnta ag parluachanna infhuascailte, 2007 go dtí 2014 (deireadh bliana) agus ag deireadh an Mheithimh 2015

Foinse: Iarscríbhinn A, Fíor A3

Fiachas Gearrthéarmach

- 2.11** Is fiachas é fiachas gearrthéarmach a bhfuil aibíocht tráth a eisiúna aige de nós lú ná bliain amháin. Ba ionann fiachas gearrthéarmach² agus €4.1 billiún d'ollfhiachas náisiúnta ag deireadh 2014 agus €7.5 billiún ag deireadh Mheithimh 2015 (Iarscríbhinn A, Fíor A6). Úsáidtear ionstraimí gearrthéarmacha chun leachtacht agus solúbthacht a thabhairt le haghaidh uainiú oibríochtaí cistithe fadtéarmacha.

¹ Níl iniúchadh déanta ar na figiúirí le haghaidh deireadh an Mheithimh 2015.

² Níl iasachtú gearrthéarmach an NTMA ó chistí eile Stáit san áireamh m.sh. iarmhéideanna thar oíche.

- 2.12** Is iad na príomhchineálacha iasachtaí gearrthéarmacha ná billí státchiste, nótaí státchiste agus clár páipéar tráchtála in euro. Leanadh de cheantanna rialta ar bhillí státchiste gearrthéarmacha (a cuireadh ar bun arís in Iúil 2012) ar feadh 2014, agus bhí cúig cheant ann i rith na bliana. Idir Eanáir agus Meitheamh 2015, bhí trí cheant eile ann. Díoltar nótaí státchiste agus páipéar tráchtála euro trí fhiosrúchán droim ar ais. Ag deireadh 2014, bhí €0.7 billiún (2013: €1.6 billiún) de nótaí státchiste i seilbh NAMA; ba ionann é sin agus 16% den pháipéar gearrthéarmach iomlán a bhí le híoc ag deireadh 2014.

Fiachas meán agus fadtéarmach

- 2.13** Ba ionann fiachas meán agus fadtéarmach ag deireadh 2014 agus 89% den ollfhiachas náisiúnta. Cuimsíodh ann go príomha iasachtaí i bhfoirm bannaí rialtais, agus iasachtaí a fuarthas faoi Chlár Tacaíochta Airgeadais AE-CAI d'Éirinn.

Bannaí Rialtais

- 2.14** As an €116 billiún i mbannaí rialtais a bhí le híoc ag deireadh mhí na Nollag 2014, ba ionann bannaí ar ráta seasta agus €90.6 billiún nó 78%.
- 2.15** I rith 2014, d'ardaigh an NTMA €11.75 billiún (ainmniúil) de chistiú margaí bannaí, lena n-áirítear na hidirbhearta suntasacha seo a leanas.
- I mí Eanáir, d'ardaigh an NTMA €3.75 billiún ó dhíol sindeacáite banna tagarmharcála nua deich mbliana, le dáta aibíochta de Mhárta 2024 ag toradh 3.54%.¹
 - I mí an Mhárta, chuir an NTMA tús le ceantanna bannaí sceidealaithe arís (a bhí curtha ar fionraí in 2010) – bhí cúig cheant sceidealaithe ann i rith 2014 as banna státchiste 2024 a shaothraigh €4.25 billiún ar an iomlán – bhí na torthaí idir 2.97% sa chéad cheant síos go dtí 1.63% sa cheant deiridh i mí Dheireadh Fómhair.
 - I mí na Samhna, chuir an NTMA a chistiú bannaí i gcrích don bhliain a shaothraigh €3.75 billiún nuair a heisíodh banna nua tagarmharcála 15-bliana le sindeacáit, ag toradh 2.49%.
- 2.16** Ar an 2 Iúil 2014, thug an NTMA ar ais díreach faoi bhun €1.1 billiún de bhanna státchiste 2016 de 4.6% láithreach bonn. Áiríodh san idirbheart freisin aistriú, a rinneadh ar bhunús ainmniúil '2 ar 1', ina bhfacthas €959 milliún de bhanna 2016 tugtha ar ais agus €479.5 milliún den bhanna státchiste 2023 de 3.9%. Laghdaigh an t-idirbheart sin an méid a bhí gan íoc den bhanna státchiste 4.6% a bhí ag dul in aibíocht in Aibreán 2016 go dtí €8.1 billiún, ó €10.2 billiún.
- 2.17** Is é Banc Ceannais na hÉireann a choinníonn an clár de shealbhóirí bannaí rialtais na hÉireann. Mhéadaigh sealbhóirí bannaí rialtais atá cónaitheach in Éirinn ó 17% ag deireadh 2009 go dtí 45% ag deireadh 2014.

Bannaí Rialtais ar Ráta Comhlúthach

- 2.18** In 2010, mar chuid den phróiseas a bhain le hathchaipitliú bainc, d'eisigh an tAire Airgeadais luach €30.85 billiún de nótaí gealltanais do thrí institiúid airgeadais – Banc Angla Éireannach (Anglo), Cumann Foirgníochta Forleiththeadach na hÉireann (INBS) agus an Cumann Oideach Foirgníochta (EBS).² Ba é an tionchar glan a bhí ag an mbeart sin ná fiachas Stáit a chruthú lasmuigh den ollfhiachas náisiúnta a bhí á bhainistiú ag an NTMA. Bhí na nótaí gealltanais i seilbh an Bhainc Ceannais mar chomhthaobhacht le hiasachtaí a thabhairt don IBRC.

¹ Is ionann an toradh agus an ráta bliantúil toraidh a gheobhaidh infheisteoirí as na bannaí a bheith ina seilbh acu.

² Rinneadh cumasc ina dhiaidh sin ar Anglo agus INBS, tugadh an IBRC orthu.

- 2.19** Ar an 7 Feabhra 2013, ceapadh comhleachtaitheoirí speisialta ar an IBRC. Tháinig ocht gcinn de bhannaí rialtais nua ar ráta comhlúthach a raibh luach ainmniúil €25.034 billiún acu in ionad nótaí gealltanais IBRC, a d'eisigh an NTMA don Bhanc Ceannais le haibíochtaí idir 25 agus 40 bliain. Ba ionann na bannaí rialtais sin ar ráta comhlúthach agus 21% den iarmhéid foriomlán de bhannaí rialtais ag deireadh na Nollag 2014.
- 2.20** I mí na Nollag 2014, cheannaigh an NTMA €500 milliún ainmniúil de bhanna 2038 agus cuireadh ar ceal é. D'íoc an NTMA €680 milliún leis na mBanc Ceannais, rud a chruthaigh brabús de réir na leabhar don Bhanc Ceannais. Tugann an Banc Ceannais céatadán de na brabúis ar ais don Státchiste agus coinníonn sé an chuid eile mar chúlchistí.¹ Idir Meitheamh agus Lúnasa 2015, cheannaigh an NTMA ar ais agus chuir sé €1 billiún ainmniúil eile den bhanna 2038 ar ceal, le haghaidh comaoine iomlán de bheagnach €1.35 billiún.
- 2.21** Is é luach ainmniúil na nótaí gealltanais gan íoc an 30 Meitheamh 2015 ná €187 milliún, a bhaineann le EBS amháin. Fuair EBS íocaíochtaí bliantúla de €25 milliún sa tréimhse ó 2011 go 2015 arbh fhiú €125 milliún ar an iomlán iad. Tá an ráta úis ar na nótaí gealltanais socraithe ag 5.46%.

Clár Tacaíochta Airgeadais AE-CAI

- 2.22** Bhí foráil i gclár AE-CAI na hÉireann le haghaidh cistiú iasachta ó shaoráidí AE, an CAI agus iasachtaí déthaobhacha ón RA, an tSualainn agus an Danmhairg. Tharla aisíocaíocht dheiridh an chlár de €0.8 billiún ón Sásra Cobhsaíochta Airgeadais Eorpach (EFSM) i mí Márta 2014. Ba é an glanmhéid in euro a fuair an Státchiste faoin gclár ná €67.5 billiún (tar éis coigeartaithe le haghaidh eisiúintí ar lascaine, corrlach réamhíochta a asbhaint, agus tionchar na n-idirbhearta malairte coigríche).
- 2.23** Bhí an tacaíocht sheachtrach seo a leanas le fáil faoin gclár an chéad lá riamh
- €22.5 billiún ó Shaoráid Chiste Sínte CAI
 - €22.5 billiún ón EFSM
 - €17.7 billiún ón Sásra Cobhsaíochta Airgeadais Eorpach (Sin glan ar chorrach réamhíochta de €530 milliún²) agus
 - €4.8 billiún in iasachtaí déthaobhacha ón Ríocht Aontaithe (€3.8 billiún), an tSualainn (€0.6 billiún) agus an Danmhairg (€0.4 billiún).
- 2.24** Idir an Nollaig 2014 agus Márta 2015, rinne Éire aisíocaíochtaí luatha arbh fhiú os cionn €18 billiún ar an iomlán iad nó 81% den tsaoirí iasachta €22.5 billiún a fuarthas ón CAI an chéad lá riamh a deonaíodh faoi Chlár AE/CAI.³ Bhí an aisíocaíocht ar an gcuid ba dhaoire den tsaoirí CAI. Tá sé measta ag an NTMA go nginfidh na haisíocaíochtaí luatha coigiltis de bhreis is €1.5 billiún thar chéad shaolré na n-iasachtaí.
- 2.25** Rinneadh leasú roinnt uaireanta ar théarmaí chistiú AE-CAI ó rinneadh na chéad tarraingtí anuas chun corrlaigh úis a laghdú ar iasachtaí déthaobhacha, EFSF agus EFSM agus aibíochtaí sínte le haghaidh iasachtaí arna ndeonú ag an EFSF agus EFSM.
- 2.26** Laghdaíodh iarmhéid iasachta chlár AE-CAI a bhí le híoc go dtí €49.7 billiún ag deireadh an Mheithimh 2015. Is iasacht déthaobhach ón Ríocht Aontaithe an chéad cheann d'iasachtaí an chlár a thiocfaidh in aibíocht in 2019.

1 Foráiltear in IR Uimh. 93 de 1943 Rialacháin Bhanc Ceannais na hÉireann (Barrachas Ioncaim) go bhféadfaidh an Banc Ceannais suas le huasmhéid de 20% brabúis a choimeád gach bliain).

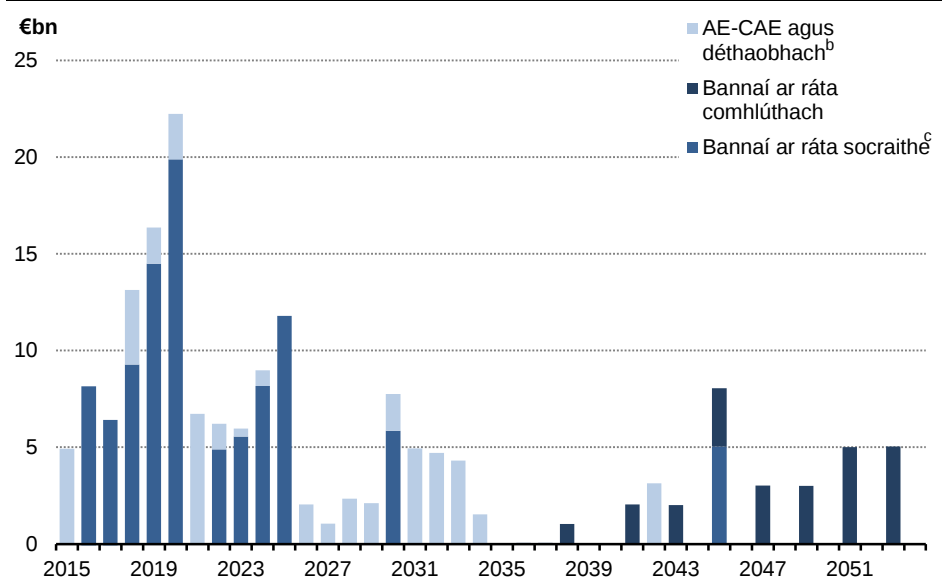
2 Ba ionann an chéad tarraingt anuas ón EFSF i mí Feabhra 2011 agus €4.2 billiún. Ag an am, bhí dualgas ar Éire luach reatha na muirear corrlaigh úis a thabhoífaí thar shaolré na hiasachta a réamhíoc (€530 milliún), chomh maith le táillí agus muirir bhreise de €72 milliún. Íocadh glanmhéid de €3.6 billiún amach. Táthar ag súil go n-aisíocfar €485 milliún den chorrach réamhíochta €530 milliún (mar aon leis an toradh infheistíochta EFSF gaolmhar) le hÉirinn in 2016. Tá an €45 milliún atá fágtha dlíthe do ráthóirí i mballstáit.

3 Nochtann na haisíocaíochtaí sin na príomh-oibleagáidí aisíocaíochta atá ar an CAI a bhí le bheith dlíthe ar dtús ó Iúil 2015 go dtí Eanáir 2021.

Próifíl Aibíochta an Fhiachais

- 2.27** Tá dátaí aibíochta éagsúla ag fiachas meán agus fadtéarmach. Ag deireadh an Mheithimh 2015, bhí aibíocht iarmharach na mbannaí rialtais ar ráta seasta eisithe ó faoi bhun bliain amháin go dtí 30 bliain. Bhí aibíocht na mbannaí ar ráta comhlúthach idir 23 agus 38 bliain, agus bhí aibíocht dheiridh na mbannaí amúchta idir 12 agus 32 bliain. Is í an aibíocht is faide le haghaidh iasachtaí faoi chlár AE-CAI faoi láthair ná díreach os cionn 27 bliain.
- 2.28** Taispeántar i Fíor 2.4 próifíl aibíochta na mbannaí rialtais agus fiachas chlár an AE-CAI (luach iomlán €174 billiún) ag deireadh an Mheithimh 2015.

Fíor 2.4 Próifíl aibíochta na mbannaí rialtais agus cistiú an chlár AE-CAI arna sealbhú ag deireadh an Mheithimh 2015^a

Foinse: Iarscríbhinn A, Fíor A4 agus Fíor A5

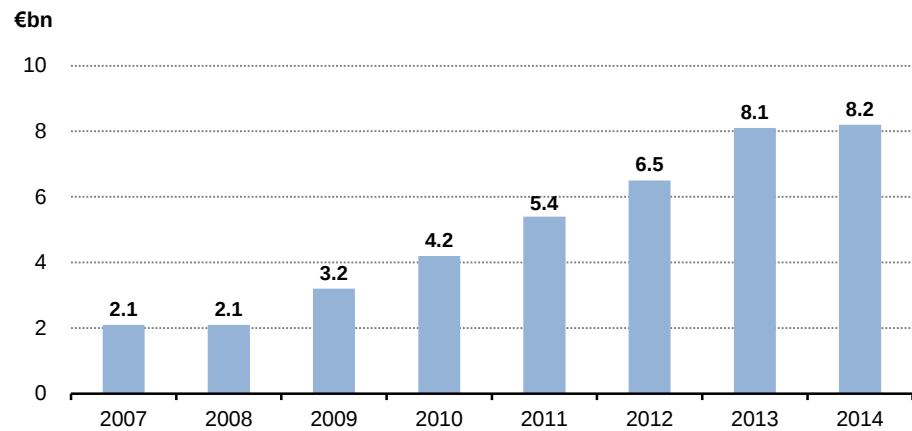
- Nótaí:
- a Taispeántar iarmhéideanna an chlár AE-CAI glan ar idirbhearta fáilithe airgeadra nuair is ábhartha.
 - b Léiríonn iasachtaí EFSF síntí aibíochta a comhaontaíodh i Meitheamh 2013. Tá iasachtaí EFSM faoi réir síneadh seacht mbliana freisin. Níltear ag súil go gcaithfidh Éire athmhaoiniú a dhéanamh ar aon cheann dá iasachtaí EFSM roimh 2027. Mar sin féin, ní chinnfear dátaí aibíochta athbheithnithe na n-iasachtaí EFSM aonair ach amháin nuair a thagann siad gar dá ndátaí aibíochta tosaigh. Tá na haibíochtaí EFSM tosaigh léirithe anseo.
 - c Áirítear bannaí amúchta leis.

¹ Úsáidtear an ciste fiachmhúchta chun aisiocaíochtaí príomhshuime a dhéanamh. Gach bliain, déantar foráil do bhliantaí san Acht Airgeadais agus íoctar isteach sa Chuntas Fuascailte Seirbhísí Caipitiúla iad ón Lárchiste. Úsáidtear méid sonrach de sin chun fónamh a dhéanamh ar an bhfiachas náisiúnta (íocaíochtaí úis) agus an t-iarmhéid le haghaidh aisiocaíochtaí príomhshuime (dá dtagraítear mar an ciste fiachmhúchta). Fuarthas réidh leis an gceanglas íocaíocht bhliantúil a dhéanamh ón gciste fiachmhúchta san Acht Airgeadais 2014.

Costais Fónamh Fiachais

Costas Bliantúil

- 2.29** Ba é costas fónamh an fhiachais a nochtadh i gcuntais NTMA le haghaidh 2014 ná díreach os cionn €8.2 billiún nuair a thomhaistear é ar bhonn airgid, suas imeallach (2%) bliain ar bhliain (féach Fíor 2.5). Nuair a chuirtear aistriú de €633 milliún san áireamh ó chistí reatha chuig ciste fiachmhúchta reachtúil, bhí an eisíocaíocht fónamh díreach faoi bhun €7.6 billiún.¹ Tá sé sin glan ar luach €124 milliún d'ús a fuarthas agus áirítear leis luach €108 milliún de tháillí agus costais.

Fíor 2.5 Costais Fónaimh Fiachais, 2007 go dtí 2014 (modh ar bhonn airgid)

Foinse: Gníomhaireacht Bainistíochta an Chisteáin Náisiúnta

- 2.30** Nuair a thomhaistear costas fónaimh an fhiachais ar bhonn fabhrúithe, ba é an costas fónaimh le haghaidh 2014 ná €7.7 billiún.¹ Ba é an costas coibhéiseach le haghaidh 2013 ná €7.4 billiún – méadú 3% bliain ar bhliain.

Meánchostas Iasachtaí a Fháil

- 2.31** Ag deireadh 2014, measadh go raibh an meánchostas ualaithe foriomlán maidir leis an ollfhiachas náisiúnta a fhónamh ag 3.8% (deireadh-2013: 3.9%). Measann an NTMA go bhfuil an meánchostas ualaithe foriomlán maidir leis an ollfhiachas náisiúnta a fhónamh ag 3.5% ag deireadh an Mheithimh 2015. Ag deireadh an Mheithimh 2015, bhí thart ar 92% den ollfhiachas náisiúnta ag rátaí seasta, lena n-áirítear fiachas ina ndearnadh fálú.² Bhí an chuid eile den fhiachas ag rátaí úis chomhdhlúthaigh.

1 Aithníonn an bonn fabhrúithe na costais fónaimh fiachais a thabhaítear sa bhliain, seachas iad sin a íoctar, agus ní áirítear leo gluaiseachtaí sa chiste fiachmhúchta.

2 Áirítear freisin le fiachas ar ráta seasta iasachtaí EFSF a íoctar amach mar chuid de chomhshátra cistithe EFSF. Tá baint ag costas na gcomhshachtaí EFSF sin le costas chistí EFST ó thaobh an chiste a bhainistiú agus is féidir athrú leis ó am go ham.

Fíor 2.6 Meánchostas Iasachtaí a Fháil, deireadh na Nollaig 2014

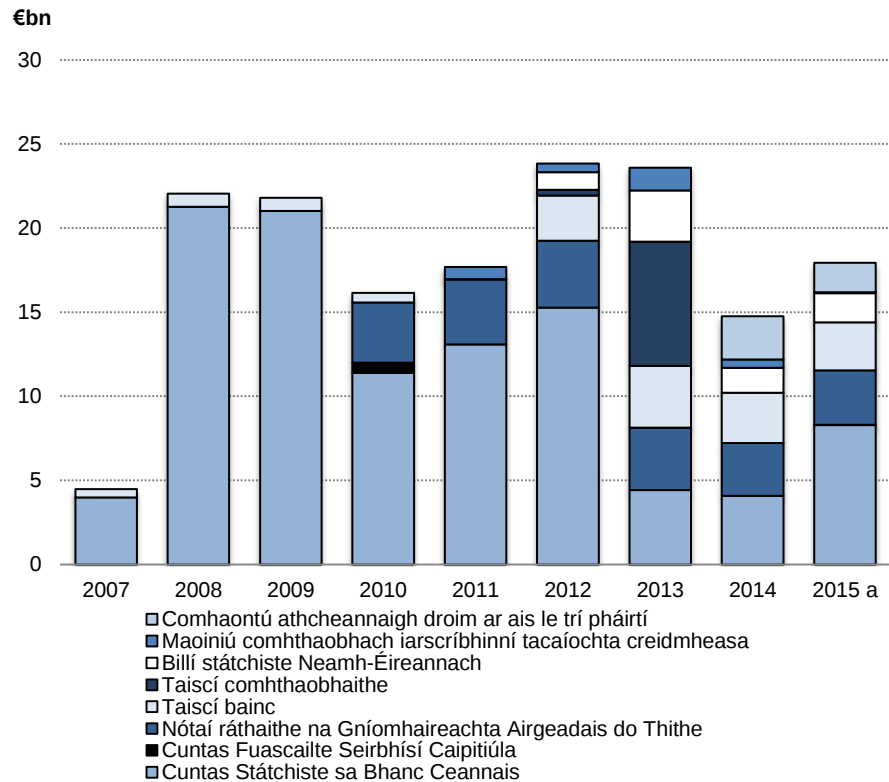
	% Ollfhiachas Náisiúnta	Meánráta úis
Táirge	Nollaig 2014 ^a	%
Bannaí ar ráta socraithe agus bannaí amúchta	46.6	4.64 ^b
Clár AE-CAI	29.8	3.22 ^c
Bannaí ar ráta comhlúthach	12.4	2.80 ^d
Scéimeanna coigiltis an Stáit	8.3	2.72 ^e

Foinse: Gníomhaireacht Bainistíochta an Chisteáin Náisiúnta

- Nótaí:
- a Tá an 2.9% den ollfhiachas náisiúnta atá fágtha déanta suas de fhiachas gearrthéarmach (2.4%) agus fiachas eile meán/fadtéarmach (0.5%). Tá na figiúirí thuas tugtha go dtí an míle is gaire.
 - b Sin é an ráta úis ainmniúil atá difriúil ón toradh.
 - c Is ionann an ráta agus an costas coibhéiseach seasta cuimsithe in euro ag léiriú costas fálaíthe.
 - d Is ionann é sin agus ráta úis Euribor sé-mhí móid meán-chorrlach de 263 bhonnphointe. Léiríonn an ráta an ráta ábhartha athshocraithe. Tá babhtálacha rátaí úis déanta ag an NTMA chun gné den nochtadh do ghluaiseachtaí rátaí úis a fháil. Mar sin féin, ní chuirtear an fáil sin san áireamh na rátaí luaite.
 - e Léiríonn an ráta sin ús agus costais fabhráithe in 2014 mar chéatadán de mheán-iarmhéideanna scéimeanna coigiltis an Stáit. Bhí na huasrátaí úis (AER) a bhí iníoctha ar na táirgí ráta seasta ar théarma seasta a bhí ar fáil le ceannach ag deireadh 2014 idir 0.83% – 2.26% (síos ó 1.32% – 2.66% ag deireadh 2013)

Comhdhéanamh an airgid thirim agus Sócmhainní Eile Airgeadais

- 2.32** Sainíonn an NTMA an ‘glanfhiachas náisiúnta’ mar ollfhiachas náisiúnta arna thabhu ag an Státchiste, lúide iarmhéideanna airgid agus sócmhainní eile airgeadais arna sealbhú.
- 2.33** Bhí iarmhéideanna suntasacha d’airgead tirim agus sócmhainní airgeadais eile ag an NTMA le roinnt blianta anuas. Ag deireadh 2014, bhí €14.8 billiún in iomlán á shealbhú. Bhí sé sin méadaithe 21% go dtí €17.9 billiún ag deireadh an Mheithimh 2015.
- 2.34** Tá comhdhéanamh airgid thirim agus sócmhainní airgeadais an Státchiste athraithe go suntasach le blianta beaga anuas. Roimh an ngéarchéim airgeadais, bhí siad beagnach ar fad sealbhaithe i bhfoirm earlaisí ag an mBanc Ceannais. Ag deireadh 2014, ní raibh ach 28% de airgead tirim agus sócmhainní airgeadais sealbhaithe sa Bhanc Ceannais (féach Fíor 2.7).

Fíor 2.7 Airgead tirim agus sócmhainní airgeadais eile, 2007 go dtí Meitheamh 2015

Foinse: Iarscríbhinn A, Fíor A7

Nóta: a Deireadh Meitheamh 2015

2.35 Bhí beagnach 75% (€11.1 billiún) d'airgead tirim agus sócmhainní airgeadais eile a bhí sealbhaithe ag deireadh 2014 ar fáil don Stát láithreach bonn nó ar bheagán fógra. Ní raibh nótaí ráthaithe de €3.1 billiún de chuid na Gníomhaireachta Airgeadais do Thithe inréadaithe go héasca. Úsáideadh €0.5 billiún eile chun comhthaobhacht a cuireadh i dtaisc le contrapháirtithe díorthacha faoi chomhaontuithe tacaíochta airgeadais a chistiú, agus cé nach bhfuil siad inréadaithe go héasca, tugtar luach airgid dóibh a léiríonn athruithe i margadhluach na ndíorthach gaolmhar nó de réir mar a théann na díorthaigh in aibíocht.¹

1 Tá sé seo glan ar chomhthaobhacht breactha de €1.5 billiún agus comhthaobhacht a fuarthas ó NAMA (€690 milliún), IBRC (€25 milliún) agus contrapháirtithe eile (€289 milliún).

2 D'fhonn riosca creidmheasa contrapháirtí a bhainistiú, faigheann an NTMA comhthaobhacht cosúil le bannaí Rialtais le haghaidh airgead a chuirtear i dtaisce.

3 Tá feidhm leis sin i gcás taiscí rialtais atá níos mó ná an ceann is airde de €200 milliún nó 0.04% de olltáirgeacht intíre.

2.36 I mí Iúil 2015, d'foc an tAire Airgeadais €427 milliún le 27 n-údarás áitiúil ón Státhchiste faoi Alt 10 (3) den Acht um Sheirbhísí Uisce 2014, ionas go mbeidís in ann aon iasachtaí a bhain le huisce (agus ús gaolmhar) a bhí i seilbh na n-údarás áitiúil a aisíoc. Laghdóidh sé sin sealúchas nótaí ráthaithe HFA ach méadóidh sé an sealúchas airgid de réir mar a aisíocann an HFA na nótaí.

2.37 Ó 2012 i leith, d'infheistithe an NTMA iarmhéideanna airgid a bhí ar fáil i dtaiscí bainc gearrthéarmacha (lena n-áirítear taiscí comhthaobhachta,² comhaontuithe athcheannaigh droim ar ais trí-pháirtí agus i mBillí Státhchiste neamh-Éireannach). Saothraíonn na hinfeistíochtaí sin ráta toraidh níos airde ná airgid tirim atá sealbhaithe ag an mBanc Ceannais ach d'fhéadfadh baol níos airde a bheith leo freisin.

2.38 I mí an Mheithimh 2014, i ndiaidh chinneadh an Bhainc Cheannais Eorpaigh, fuair taiscí a bhí sealbhaithe sa Bhanc Ceannais luach saothair ag náid faoin gcéad nó ar ráta na saoráide taisce, cibé acu is ísle.³ Bhí an ráta taisce lúide 0.1% ón 10 Meitheamh 2014 agus lúide 0.2% ón 9 Meán Fómhair 2014.

- 2.39** Ag deireadh an Mheithimh 2015, bhí €1.8 billiún nó 12% de na hiarmhéideanna airgid thirim a bhí ar fáil agus iarmhéideanna infheistíochta gearrthéarmacha eile i gcomhaontuithe athcheannaigh droim ar ais trí-pháirtí le hinstiúidí airgeadais.¹ Áiríodh le riaradh na n-idirbheart socrúcháin, leithdháileadh comhthaobhachta agus comhlíonann gníomhaire tríú páirtí feidhmeanna eile (Euroclear). Cuirtear taiscí comhthaobhachta i gcrích go hiomlán anois faoi chomhaontuithe trí pháirtí. Ag deireadh an Mheithimh 2015, bhí an meánaibíocht ualaithe foriomlán a bhí fágtha ar na comhaontuithe seo ag 12 lá.

Ciste Bhanc Taisce an Phoist

- 2.40** Bhí barrachas carntha de €190 milliún i gCiste Bhanc Taisce an Phoist (an Ciste) an 31 Nollaig 2014. Faoi threoirínte a d'eisigh an tAire Airgeadais don NTMA, ní mór don Chiste barrachas carntha a choinneáil os cionn €5 mhilliún.
- 2.41** Ní cuid de shócmhainní airgeadais an Státchiste barrachas carntha an Státchiste. Foráiltear áfach in alt 19 den Acht Airgeadais, 1930 an cumas leithreasú a dhéanamh don Státchiste ar bharrachas carntha den Chiste, tar éis foráil iomchuí a dhéanamh le haghaidh dímhéasa i luach sócmhainní an Chiste atá ar fáil chun dliteanais na dtaisceoirí a chomhlíonadh.
- 2.42** Luaigh an NTMA gur tharla sé in 2015, gur tharla aisiompú ar fheidhmíocht bannaí rialtas na hÉireann agus gur ardaigh torthaí. Mar gheall air sin, bhí toradh diúltach tabhaithe ag an gCiste don bhliain go dáta, rud a d'fhág laghdú ar na cúlchistí carntha go dtí €172 milliún ag deireadh an Mheithimh. Luadh go bhféadfadh leithreasú ar aon bharrachas trí dáileachán na gcúlchistí, ach gach rud a bheith cothrom, an ceanglas iasachta an Státchiste níos ísle agus go laghdófar an fiachas náisiúnta dá réir sin. Mar sin féin, ní bheadh aon tionchar aige sin ar larmhéid an Rialtais Ghinearálta, toisc go rangáítear an POSB laistigh den earnáil 'Rialtais Ghinearálta'.
- 2.43** Luadh toisc go bhféadfadh luaineacht mhéadaithe a bheith sa timpeallacht ráta úis íseal reatha, agus mar gheall go mbeadh tionchar neamhbhríoch ag leithreasú barrachais ar an bhfiachas náisiúnta, agus ag tabhairt faoi deara an laghdú ar an mbarrachas ó dheireadh 2014, nach molfaí faoi láthair go n-aistreofaí an barrachas chuig an Státchiste, agus gur cheart ina ionad sin é a choinneáil sa Chiste le haghaidh íocaíochtaí úis amach anseo le taisceoirí POSB agus mar fhoráil i gcoinne dímhéasa ar luach na n-urrús atá chun sochair an Chiste.
- 2.44** Sa tréimhse ó 2000 go dtí 2011, charnadh an Ciste barrachas a raibh luach idir €7.5 milliún agus €13.2 milliún ag gabháil leis. Ó 2012 i leith, tháinig méadú suntasach ar an mbarrachas, ag méadú go dtí €66.6 milliún in 2012 agus méaduithe eile in 2013 agus 2014 go dtí €96.2 milliún agus €190.4 milliún faoi seach.

Conclúidí

- 2.45** Thit an cóimheas de FhiachasGR le OTI go dtí 108% ag deireadh 2014, óna bhuaic-leibhéal de 120% ag deireadh 2013, a tharla a bheag nó a mhór mar gheall ar fhás láidir an OTI agus laghdú ar dhliteanais IBRC.
- 2.46** Is iasachtaíocht charnach an chomhchuid is mó de Fhiachas GR arna dhéanamh ag an NTMA thar ceann an Stáit, dá dtagraítear mar ollfhiachas náisiúnta. Tháinig laghdú €500 milliún glan air sin i rith 2014. Sna chéad sé mhí de 2015, tháinig méadú imeallacha go dtí €201 billiún ar an ollfhiachas náisiúnta. Is mar gheall ar fhiachas gearrthéarmach breise agus bannaí Rialtais a tharla formhór an mhéadaithe.

¹ Bíonn feidhm le comhaontú athcheannaigh droim ar ais nuair a cheannaíonn páirtí amháin sócmhainn ó pháirtí eile agus geallann sé an tsócmhainn a dhíol ar ais leis an dara páirtí ar dháta sa todhchaí.

- 2.47** Measann an NTMA go raibh an meánchostas ualaithe foriomlán maidir leis an ollfhiachas náisiúnta a fhónamh ag 3.5% ag deireadh an Mheithimh 2015, síos ó 3.8% ag deireadh 2014. Ag deireadh an Mheithimh 2015, bhí thart ar 92% den ollfhiachas náisiúnta ag rátaí seasta, lena n-áirítear fiachas ina ndearnadh fálú. Bhí an chuid eile den fhiachas ag rátaí úis chomhdhlúthaigh.
- 2.48** Cúis mhór gur tháinig laghdú ar an meánchostas a bhain le hiasachtaí a fháil ná go ndearnadh aisíocaíocht roimh an am ar an gcuid ba dhaoire d'iasacht an AE-CAI. Rinneadh an chéad tráinse den aisíocaíocht luath a cuireadh i gcrích sa chéad ráithe de 2015, agus ar an iomlán, aisíocadh díreach os cionn €18 billiún (81% de bhun-saoráid iasachta an CAI) roimh an am. Sa deireadh thiar, ba chistiú bannaí níos mó ná céad sprioc an NTMA a fuarthas in 2014 an chúis gur aisíocadh roimh an am an chuid ba dhaoire de shaoráid iasachta CAI.
- 2.49** Ní leagann an Aire Airgeadais aon teorainn airgid ar leith síos maidir leis an leibhéal airgid thirim agus sócmhainní airgeadais a bheidh le coinneáil ag an NTMA. Tá sé ráite ag an NTMA gurb é an polasaí atá acu faoi láthair de réir bhainistiú stuama an riosca leachtachta, ná airgead tirim agus sócmhainní leachtacha eile a choimeád a bheidh ar choibhéis le díol dhá mhí dhéag ar a laghad de cheanglais réamh-mhaoinithe an Státchiste.
- 2.50** Ag deireadh 2014, bhí os cionn leath de na sócmhainní á sealbhú in ionstraimí le toradh níos airde (ach riosca níos airde freisin). In ainneoin sin, tá an toradh ar airgead tirim agus ar shócmhainní gaolmhara níos ísle ná an meánchostas iasachta. Mar thoradh air sin, tá costas ag baint le leibhéil arda d'iarmhéideanna airgid thirim a choinneáil.

Iarscríbhinn A

Fíor A1 Comhdhéanamh Fhiachas Rialtais Ghinearálta ag deireadh na bliana, 2007 go dtí 2014^a

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
	€m	€m	€m	€m	€m	€m	€m	€m
An Rialtas Láir – Státhchiste								
Ollfhiachas náisiúnta	42,047	72,457	96,968	109,609	136,774	161,482	197,547	197,069
Lúide dliteanais do chomhlachtaí eile an rialtais láir, údaráis áitiúla agus CGOanna	(2,943)	(3,275)	(2,409)	(2,472)	(2,635)	(2,330)	(2,346)	(2,621)
Coigeartú maidir le luach ainmniúil an fhiachais ^b	23	489	55	72	4	6	4	2
Corrlach réamhíochta an Chiste Cobhsaíochta Airgeadais Eorpaigh	–	–	–	–	530	530	530	530
Dlitanas maidir le mona i gcúrsaíocht	653	697	674	673	694	670	675	693
Coigeartú fabhráithe ^c	780	653	346	368	464	548	604	596
Coigeartuithe eile ^d	4	3	12	(10)	153	1440	996	1,042
Réamh-ús ar iasachtaí náisiúnta	–	–	127	64	12	12	5	49
Nótaí gealltanais	–	–	–	30,850	28,333	25,261	215	2011
Ranníocaíocht Státhchiste	40,564	71,024	95,773	139,154	164,329	187,619	198,230	197,561
Rialtas Láir Eile								
Fiachas comhdhlúite IBRC	–	–	–	–	20,927	17,797	12,660	1,237
Taiscí Chiste Bhanc Taisce an Phoist	1,303	1,770	1,892	2,328	2,506	2,774	2,646	2,672
Comhlachtaí Stáit eile ^e	584	876	789	544	536	456	375	654
Ceannach amach Westlink	–	560	510	460	410	360	310	260
Ranníocaíocht eile an rialtais láir	1,887	3,206	3,191	3,332	24,378	21,387	15,991	4,823
An Ghníomhaireacht Airgeadais do Thithe								
Ollfhiachas	4,338	4,992	4,941	4,512	4,414	4,501	4,423	4,209
Lúide dliteanais do chomhlachtaí agus údaráis áitiúla an rialtais láir	(523)	(487)	(212)	(3,833)	(4,030)	(4,107)	(3,996)	(3,796)
Ranníocaíocht na Gníomhaireachta Airgeadais do Thithe	3,815	4,505	4,729	679	384	394	427	413
Rialtas Áitiúil								
Ollfhiachas	4,744	5,403	5,641	5,598	5,469	5,358	4,956	4,776
Lúide dliteanais don Ghníomhaireacht Airgeadais do Thithe agus comhlachtaí eile an rialtais láir	(3,862)	(4,534)	(4,667)	(4,537)	(4,438)	(4,521)	(4,276)	(4,254)
Ranníocaíocht an rialtais áitiúil	882	869	974	1,062	1,032	837	679	522
Iomlán^f	47,148	79,604	104,667	144,227	190,123	210,238	215,327	203,319

Foinse: An Phríomh-Oifig Staidrimh

- Nótaí:
- a Faisnéis do na blianta 2009 go 2014 faighte ó fhoilseachán CSO ó Aibreán 2015 'Government Finance Statistics Annual results' (*Torthaí Bliantúla de Staitisticí Airgeadais an Rialtais*). Faisnéis maidir le 2007 agus 2008 curtha ar fáil ag CSO mar chuid dá thuairiscéan de Fhiachas Rialtais Ráithiúil chuig Eurostat.
 - b Luaitear FiachasGR a thuairiscítear don AE ag luachanna ainmniúla. Eisítear fiachas áirithe, cosúil le páipéar tráchtála, ag lascaine ar a luach ainmniúil, ach tuairiscítear an luach ainmniúil chun críocha FiachasGR.
 - c Cúlchiste Mionchoigiltis agus réamh-ús ar iasachtaí náisiúnta.
 - d Comhaontuithe athcheannaigh, comhthaobhacht agus conarthaí OPW.
 - e Áirítear leis ospidéal dheonacha, FSS, an Ghníomhaireacht Chúltaca Ola Náisiúnta.
 - f Ní áirítear leis sin dliteanais eile an státhchiste lena n-áirítear tiomantais maidir le conarthaí comhpháirtíochta poiblí príobháidí a bhí ann ag deireadh na bliana agus teidíochtaí pinsin fabhráithe.

Fíor A2 FiachasGR mar chion de OTI, 2007 go dtí 2014^a

Cóimheas	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
	€m	€m	€m	€m	€m	€m	€m	€m
FiachasGR	47,148	79,604	104,667	144,227	190,123	210,238	215,327	203,319
OTI	197,054	187,547	169,432	166,157	173,940	174,845	179,448	189,046
FiachasGR: OTI	24%	42%	62%	87%	109%	120%	120%	108%

Foinse: An Phríomh-Oifig Staidrimh

Nóta: a Faisnéis do na blianta 2009 go 2014 faighte ó fhoilseachán CSO ó Aibreán 2015 'Government Finance Statistics Annual results' (Torthaí Bliantúla de Staitisticí Airgeadais an Rialtais). Faisnéis maidir le 2007 agus 2008 curtha ar fáil ag CSO mar chuid dá thuairisceán de Fhiachas Rialtais Ráithiúil chuig Eurostat.

Fíor A3 Iasachtaíocht charnach ag parluachanna infhuascailte, ag deireadh na bliana 2007 go dtí 2014 agus deireadh an Mheithimh 2015^a

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	Meitheamh 2015
	€m	€m	€m	€m	€m	€m	€m	€m	€m
Fiachas meán/fadtéarmach ^b									
Bannaí Rialtais	30,947	41,863	70,858	90,102	85,310	87,853	111,007	116,339	124,382
Cistiú chlár AE-CAI ^c	–	–	–	–	34,629	55,898	66,942	58,793	49,665
Meán/fadtéarmach eile	615	483	670	673	673	772	772	927	1,068
Fiachas gearrthéarmach ^d									
Fiachas gearrthéarmach	3,286	21,783	16,261	6,972	2,920	2,690	2,645	4,102	7,534
Fiachas eile									
Iasachtaí ó chistí Stáit eile ^e	2,258	2,605	1,783	1,524	1,696	786	676	523	1,571
Scéimeanna coigiltis an Rialtais ^f	4,941	5,723	7,396	10,338	11,546	13,483	15,506	16,384	16,546
Ollfhiachas Náisiúnta	42,047	72,457	96,968	109,609	136,774	161,482	197,548	197,068	200,766

Foinse: Gníomhaireacht Bainistíochta an Chisteáin Náisiúnta

Nótaí: a Níl iniúchadh déanta ar na figiúirí le haghaidh dheireadh an Mheithimh 2015

b Aibíochtaí bunaidh de bhreis is bliain amháin.

c Luaitear na hiarmhéideanna glan ar idirbhearta fálaíthe airgeadra.

d Aibíochtaí bunaidh de bhliain amháin nó níos lú.

e Baineann an phríomhghné den iasachtú seo le Taiscí Chiste Bhanc Taisce an Phoist.

f Aibíochtaí suas go dtí deich mbliana.

Fíor A4 Clár tacaíochta airgeadais AE-CAI d'Éirinn, Nollaig 2014 agus deireadh an Mheithimh 2015^a

Iasachtóir	Nollaig 2014		Deireadh an Mheithimh 2015	
	€m	Meántéarma (blianta) ^b	€m	Meántéarma (blianta) ^b
CAI	13,550	8.3	4,342	9.3
SaorCAE ^c	17,881	20.7	17,881	20.7
SásCAE	22,500	12.2	22,500	12.2
Iasachtaí déthaobhacha ^d	4,862	7.5	4,942	7.5
Iomlán	58,793		49,665	

Foinse: Gníomhaireacht Bainistíochta an Chisteáin Náisiúnta

- Nótaí:
- a Tá dífeall sa dliteanas atá le híoc ag deireadh an Mheithimh 2015 ón méid tarraingthe anuas mar gheall ar aisíocaíochtaí, tionchar ionstraimí fálaíthe le riosca airgeadra fálaíthe, gluaiseachtaí ráta malairte agus coigeartú le haghaidh eisiúintí ar lascaíne. Luaitear na hiarmhéideanna glan ar idirbhearta fálaíthe airgeadra.
 - b Meántéarma ualaithe ó dháta an tarraingthe anuas.
 - c Taispeántar figiúirí SaorCAE glan de chorrach réamhíochta de €530 milliún. Táthar ag súil go n-aisíofar €485 milliún den chorrach réamhíochta le hÉirinn in 2016. (Bhí an dliteanas comhiomlán iomlán lena n-áirítear an corrlach réamhíochta ag deireadh an Mheithimh 2015 cothrom le €50.2 billiún.)
 - d Tá na hiasachtaí déthaobhacha ann leis an Ríocht Aontaithe, an Danmhairg agus an tSualainn.

Fíor A5 Próifíl aibíochta bannaí rialtais, ag deireadh na bliana 2009 go dtí 2014 agus ag deireadh an Mheithimh 2015^a

	Faoi 5 bliana €m	5 go dtí 10 mbliana €m	Os cionn 10 mbliana €m	Iomlán €m
2009	25,687	29,296	15,875	70,858
2010	28,298	53,520	8,284	90,102
2011	33,670	43,356	8,284	85,310
2012	30,548	44,733	12,572	87,853
2013	32,490	40,656	37,861	111,007
2014	40,659	34,653	41,027	116,339
Deireadh an Mheithimh 2015 ^b	38,366	38,542	47,474	124,382

Foinse: Gníomhaireacht Bainistíochta an Chisteáin Náisiúnta

- Nótaí:
- a Níl iniúchadh déanta ar na figiúirí le haghaidh dheireadh an Mheithimh 2015
 - b Tagraíonn aibíocht don staid ag deireadh na bliana féilire.

Fíor A6 Próifíl aibíochta an pháipéir ghearrthéarmach, ag deireadh na bliana 2009 go dtí 2014 agus deireadh an Mheithimh 2015^a

	Níos lú ná aon mhí amháin	Idir mí amháin agus trí mhí	Idir trí agus sé mhí	Os cionn sé mhí	Iomlán
	€m	€m	€m	€m	€m
2009	4,561	8,628	2,913	159	16,261
2010	2,186	3,286	1,392	108	6,972
2011	2,796	106	18	–	2,920
2012	1,147	1,417	93	33	2,690
2013	445	747	1,428	25	2,645
2014	1,114	1,554	1,074	360	4,102
Deireadh an Mheithimh 2015	1,615	2,602	2,866	451	7,534

Foinse: Gníomhaireacht Bainistíochta an Chisteáin Náisiúnta

Nóta: a Níl iniúchadh déanta ar na figiúirí le haghaidh dheireadh an Mheithimh 2015

Fíor A7 Airgead tirim agus sócmhainní airgeadais, ag deireadh na bliana 2007 go dtí 2014 agus deireadh an Mheithimh 2015^a

	2007 €m	2008 €m	2009 €m	2010 €m	2011 €m	2012 €m	2013 €m	2014 €m	Deireadh an Mheithimh 2015 €m
Cuntas Státhchiste	3,997	21,269	21,026	11,399	13,099	15,280	4,432	4,089	8,296
Cuntas fuascailte seirbhísí caipitiúla	–	–	–	600	–	–	–	–	18
Nótaí ráthaithe na Gníomhaireachta Airgeadais do Thithe	–	–	–	3,585	3,848	3,982	3,704	3,145	3,232
Taiscí bainc	490	790	790	580	30	2,680	3,679	2,984	2,860
Taiscí comhthaobhaithe	–	–	–	–	–	340	7,389	–	–
Billí státhchiste neamh-Éireannach	–	–	–	–	–	1,045	3,041	1,474	1,734
Cistiú comhthaobhachta de chomhaontuithe tacaíochta creidmheasa	–	–	–	–	715	523	1,356	511	45
Comhaontuithe athcheannaigh trí-pháirtí droim ar ais	–	–	–	–	–	–	–	2,556	1,757
Iomlán airgead tirim agus sócmhainní airgeadais	4487	22,059	21,816	16,164	17,692	23,850	23,601	14,759	17,942

Foinse: Gníomhaireacht Bainistíochta an Chisteáin Náisiúnta

Nóta: a Níl iniúchadh déanta ar na figiúirí le haghaidh dheireadh an Mheithimh 2015